

Nr 24

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av vissa kronoegendomar, m. m.; given Stockholms slott den 30 december 1958.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1—5 hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gösta Netzen

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 december 1958.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Netzén, anför efter gemensam beredning med cheferna för försvars- och finansdepartementen.

Jag torde få anmäla vissa förslag angående sådana försäljningar av kronoegendomar, m. m., vilka bör föranleda framställning till riksdagen.

Innan jag går närmare in på berörda ärenden, torde jag emellertid få redogöra för innehållet i 2 av Kungl. Maj:t efter avlåtandet av motsvarande försäljningsproposition till 1958 års förra riksdag avgjorda ärenden, det ena rörande inköp för kronans räkning av vissa aktier, det andra rörande försäljning av mark å viss kronopark, vilka avgöranden torde böra anmälas för riksdagen.

I skrift den 16 december 1957 hembjöd styrelsen för Hjälmare Kanal- och Slussverks Aktiebolag jämlikt bemyndigande av innehavare av mer än 90 procent av aktierna i kanalbolaget på vissa villkor sagda aktier till kronan. Över skriften avgavs utlåtanden av, bland andra, domänstyrelsen. I utlåtandet hemställde domänstyrelsen — med överlämnande av, utom annat, ett den 17 maj 1958 dagtecknat preliminärt köpekontrakt mellan ägarna av vissa närmare angivna aktier i kanalbolaget och ägarna av samtliga aktier i Aktiebolaget Kontio, å ena sidan, samt domänstyrelsen, å andra sidan, om överlåtelse å kronan av samtliga aktier i kanalbolaget för en köpeskilling av 3 000 000 kr. jämte en, bl. a. av kanalbolagets varulager avhängig, tilläggsköpeskilling å ca 263 300 kr. — att Kungl. Maj:t måtte för kronans räkning godkänna ifrågavarande köpekontrakt. I anledning av domänstyrelsens hemställan inhämtades utlåtanden från riksräkenskapsverket, statskontoret, kammarkollegiet, sjöfartsstyrelsen samt patent- och registreringsverket. Genom beslut den 18 juni 1958 har Kungl. Maj:t bemyndigat domänstyrelsen att för kronans räkning inköpa aktierna mot en köpeskilling av 3 000 000 kr. jämte en tilläggsköpeskilling av ca 263 300 kr. samt under i huvudsak de villkor i övrigt som finnes angivna i oförmälda köpekontrakt. Tillika har Kungl. Maj:t förordnat, att domänstyrelsen skall äga att för gäldande av köpeskillingen och övriga med köpet förenade utgifter anlita domänverkets markfond.

I skrivelse den 9 juli 1958, därvid fogats yttranden av bland andra länsstyrelsen och kommerskollegium, underställde domänstyrelsen Kungl. Maj:ts prövning frågan om försäljning till Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag — under villkor, som angivits i ett vid skrivelsen fogat förslag till köpekontrakt — av 2 områden om tillhopa ca 31,08 ha av fastigheten Malmberget 1¹ i Gällivare socken, vilka områden — närmare utmärkta å ett till kontraktet hörande kartutdrag — ingick i Gällivare statsgruvefält. Kommerskollegium avgav utlåtande i ärendet den 9 oktober 1958. Kungl. Maj:t har genom beslut den 9 oktober 1958 förordnat, att områdena må försäljas till Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag för en köpeskillning av 23 860 kr. samt under i huvudsak de villkor i övrigt, som finnes angivna i förenämnda förslag till köpekontrakt.

Vad härefter angår de föreliggande ärendena angående försäljning av kronoegendomar, m. m. får jag anföra följande.

1:o

Berga 1¹, 2¹, 3¹, 4¹, 5¹ m. fl. i Stockholms län

Domänstyrelsen (skr. 24/1 1958) hemställer, att jordbruksdelen av kronoegendomen Berga (Berga 1¹, 2¹, 3¹, 4¹, 5¹ m. fl.) i Västerhaninge socken, Stockholms län, må utan hinder av föreskrifterna i 10 § 1 mom. förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom upplåtas till Stockholms läns och stads hushållningssällskap i enlighet med upprättat arrendekontrakt, vilket såsom *bilaga* torde få fogas till detta protokoll.

Rörande bakgrunden till den föreslagna upplåtelsen meddelas i huvudsak följande.

Den 3 december 1943 godkände Kungl. Maj:t, efter riksdagens hörande, förvärv av egendomen Berga och förpliktade domänstyrelsen att träffa avtal med lantbruksstyrelsen angående upprätthållande å Berga av en där befintlig lantbruksskola.

Den 19 maj 1944 förordnade Kungl. Maj:t, att av egendomen viss del belägen utmed Hårsfjärden skulle ställas under förvaltning av marinförvaltningen och att återstoden skulle stå under domänstyrelsens förvaltning. Marinen skulle dock, efter överenskommelse mellan domänstyrelsen och marinförvaltningen, äga rätt dels att med iakttagande av nödig aktsamhet såsom övningsterräng begagna även det av styrelsen disponerade området, dels ock att inom samma område, om så erfordrades, anlägga och använda skjutbana samt nyttja byggnader, vilka icke vore behövlige för styrelsen.

Domänstyrelsen träffade i mars 1944 avtal med lantbruksstyrelsen angående upprätthållandet av lantbruksskolan. Huvuddelen av egendomens jordbruk har därefter drivits i domänstyrelsens regi. Jordbruksdriften skötes lokalt av en särskild förvaltare, som tillika är rektor för skolan. Arbetskraften i jordbruket utgöres i huvudsak av skolelever. Det ekonomiska resultatet av jordbruket har under en följd av år icke varit tillfredsställande.

År 1954 upptogs förhandlingar mellan domänstyrelsen och Stockholms läns och stads hushållningssällskap rörande en upplåtelse till sällskapet av egendomens inägor på arrende och av huvudmannaskapet för skolan.

Beträffande egendomens beskaffenhet meddelar domänstyrelsen följande.

Egendomen, som är belägen 30 km från Stockholm, omfattar totalt ca 1 298 ha, varav 515 ha inägor och park, 465 ha skogsmark och 318 ha impediment. Den under domänstyrelsens förvaltning ställda delen av egendomen innehåller ca 1 025 ha, varav 442 ha inägor, 358 ha skogsmark och 225 ha impediment. Taxeringsvärdet å samma del är 1 357 900 kr., varav 1 340 400 kr. jordbruksvärde och 17 500 kr. värde å annan fastighet. Skogen är samtaxerad med annan kronoskog.

Uppskattningsnämnden har vid förrättning påbörjad den 17 augusti 1955 och avslutad den 5 mars 1956 uppskattat arrendevärdet å 344,3 ha tomt, trädgård och åker, 36,9 ha åker i beten samt 13 ha hagmarksbeten till 67 850 kr. under förutsättning att ett å egendomen befintligt jaktstängsel borttages. I nämnda arrendevärde ingår vissa hyresobjekt med 9 500 kr. Den föreslagna utarrenderingen omfattar självfallet icke mark, som förvaltas av marinförvaltningen eller som efter förvärvet av egendomen av domänstyrelsen upplåtits för militära ändamål.

Överenskommelse har härefter — under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande — träffats mellan domänstyrelsen och hushållningssällskapet, i enlighet med vad som framgår av bilaga till detta protokoll, om utarrendering till sällskapet av vissa delar av egendomen för tiden 14/3 1959—14/3 1969 mot en årlig arrendavgift av 32 320 kr. för tiden 14/3 1959—14/3 1961 och 40 400 kr. för tiden 14/3 1961—14/3 1969.

Domänstyrelsen framhåller, att arrendavgiften understiger det arrendevärde, som föreslagits av uppskattningsnämnden. Beloppen är emellertid ej jämförbara, enär vissa i uppskattningsförslaget medtagna områden och hyresobjekt undantagits (ca 20 ha inägor, huvudsakligen betesmark, samt ekonomihusen vid Näringsberg). Därjämte har styrelsen med hänsyn till det allmänna intresse, som här tillgodoses, ansett sig kunna något jämka arrendevärdet. Enligt överenskommelsen skall hushållningssällskapet övertaga domänstyrelsens skyldighet att upprätthålla lantbruksskolan och träffa avtal härom med lantbruksstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen har i yttrande den 9 november 1957 över framställning av hushållningssällskapet om statsunderstöd för bedrivande av jordbruksundervisning å Berga egendom sammanfattningsvis anfört följande. Av sällskapet framlagt förslag angående upprättande av en jordbruksskola å egendomen förtjänar i hög grad att vinna beaktande. Ett verkligt behov föreligger av allt att döma i Stockholms län av ökade utbildningsmöjligheter i jordbruk för ungdomar i 14—15-årsåldern utan föregående jordbrukspraktik. Den i utveckling stadda enhetsskolan kommer dessutom inom en nära framtid att ställa ökade krav på utbildningsmöjligheterna inom länet. De relativt låga kostnaderna för upprättandet av en jordbruksskola å Berga och egendomens läge i förhållande till Stockholm talar för att den föreslagna förläggningen av skolan är mycket lämplig.

Fortifikationsförvaltningen har i yttrande den 6 mars 1958 meddelat, att förvaltningen icke har något att erinra mot den föreslagna arrendeupplåtelsen under förutsättning dels att marinen må, efter för varje gång träffad överenskommelse med hushållningssällskapets representant på platsen, tillfälligt för övningar utnyttja sådana delar av arrendeområdet, vilka är belägna i närheten av marinens område av kronoegendomen, dels ock att, därest någon sådan del av arrendeområdet under arrendetiden helt skulle behöva tagas i anspråk för militärt ändamål, dylik mark avstås efter överenskommelse i det särskilda fallet mellan fortifikationsförvaltningen, domänstyrelsen och hushållningssällskapet mot skälig nedsättning i arrendeavgiften.

Hushållningssällskapet har den 25 augusti 1958 meddelat bl. a. följande.

Marinen skulle i varje särskilt fall kunna träffa avtal med hushållningssällskapets representant på platsen rörande tillfälliga övningar, då delar av arrendeområdet skulle användas. Härvid förutsätter sällskapet att eventuella skador ersättes. Därest någon del av arrendeområdet under arrendetiden helt skulle behöva tagas i anspråk för militärt ändamål, är sällskapet givetvis villigt att avstå dylik mark, varvid förutsättes att mellan fortifikationsförvaltningen, domänstyrelsen och sällskapet träffas avtal om skälig nedsättning av arrendeavgiften. Hushållningssällskapet förklarar sig villigt att i samarbete med domänstyrelsen upptaga förhandlingar om utökning av marinens område.

Domänstyrelsen anför slutligen att, därest i arrendet ingående mark under arrendetiden till äventyrs skulle behöva tagas i anspråk för militära ändamål, avtal därom torde kunna träffas mellan fortifikationsförvaltningen, domänstyrelsen och hushållningssällskapet.

Departementschefen

Enligt 10 § 1 mom. förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom skall, då optionsrätt icke föreligger, arrendet mot de fastställda arrendevillkoren utbudas antingen under hand eller å offentlig auktion. Nämnda förordning har utfärdats av Kungl. Maj:t, sedan riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts framställning godkänt grunder för förvaltningen av viss kronoegendom. Såsom framgår av det föregående har emellertid domänstyrelsen beträffande jordbruket å ifrågavarande egendom ingått ett preliminärt arrendeavtal med Stockholms läns och stads hushållningssällskap — vilket icke äger optionsrätt — på för sällskapet förmånligare villkor än dem som fastställts av uppskattningsnämnden. Vid sådant förhållande torde arrendeärendet böra underställas riksdagens prövning.

Såsom likaledes framgår av det föregående har hushållningssällskapet ingått avtalet med avsikt att efter tillträdande av arrendet driva en jordbruksskola å egendomen. Enligt vad jag under hand inhämtat har emellertid sällskapet förklarat sig vilja övertaga arrendet oavsett huruvida statsbidrag för en dylik skola kan erhållas eller ej. Mot den föreslagna arrendeupplåtelsen har jag intet att invända och finner mig i likhet med domän-

styrelsen kunna biträda en jämkning av det arrendebelopp, som eljest bort krävas. De enligt det preliminära arrendekontraktet överenskomna arrendebeloppen torde böra godtagas.

Enär jag ej heller har något att erinra mot kontraktets övriga villkor, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medge,

att jordbruksdelen av kronoegendomen Berga (Berga 1¹, 2¹, 3¹, 4¹, 5¹ m. fl.) i Västerhaninge socken, Stockholms län, må utan hinder av föreskrifterna i 10 § 1 mom. nyssnämnda förordning upplåtas till Stockholms läns och stads hushållningssällskap enligt i huvudsak de grunder, vilka angivits i det föregående.

2:o

Himmelsända 2¹ i Södermanlands län

Domänstyrelsen (skr. 10/10 1958) hemställer, att kronoegendomen förra landsfiskalsbostället 3/8 mantal Himmelsända 2¹ i Kjula socken, Södermanlands län, säljes genom utbud.

Beträffande egendomens beskaffenhet meddelas i huvudsak följande.

Egendomen är belägen i närheten av allmänna vägen Eskilstuna—Strängnäs ca 15 km från Eskilstuna. Arealen utgör sammanlagt omkring 59,5 ha, varav åker, tomt och trädgård 27 ha, kultiverad betesmark 8 ha, skogsmark 22,5 ha samt impediment 2 ha. Till egendomen hör andel i Österrekarne häradsallmänning. Den å egendomen belöpande utdelningen därifrån uppgick under tiden 1951—1956 till i medeltal 335 kronor per år. Av åkerjorden består 15 ha — hemskiftet — av jordarten mellan- till lättlera, 6 ha av lätt- och gyttjelera samt 5 ha av kärrjord. Betesmarken är i huvudsak av god beskaffenhet. Hemskiftet är tillfredsställande dränerat men av återstående åker är omkring 6 ha i behov av avloppsförbättring och detaljdikning. Hävden är medelgod. Av åbyggnaderna är manbyggnaden i gott, ladugårdsbyggnaden med stall och loge i medelgott skick. Övriga ekonomibyggnader är av varierande beskaffenhet. Såväl vattenfallsstyrelsen som Vallby-Jäders elektriska distributionsföretag har kraftledningar framdragna över egendomen. Taxeringsvärdet för inägorna utgör 75 200 kr. Skogsdelen är samtaxerad med närbelägna kronoparken Ribbingelund.

Inägorna är sedan år 1936 utarrenderade till John Johansson. Nuvarande kontrakt utgår den 14 mars 1959. Arrendeavgiften är 3 000 kr. för år. Arrendatorn svarar härjämte för å egendomen belöpande annuiteter på grund av avdikningslån, ca 68 kr. årligen.

Uppskattningsnämnden har vid förrättning den 9 oktober 1956 saluvärderat inägorna till 67 278 kr. och andelen i häradsallmänningen till 5 000 kr.

Värdet av skogsmark och växande skog, 2 560 m³sk, har den 11 februari 1958 av *domänstyrelsen* fastställts till 53 000 kr.

Lantbruksnämnden har den 16 november 1956 förklarat sig icke ha något att erinra mot egendomens försäljning.

Domänstyrelsen har funnit Himmelsända 2¹ hänförlig till sådan kategori av kronoegendomar, som icke bör bibehållas i kronans ägo. Det av upp-

skattningsnämnden beräknade saluvärdet för inägorna har granskats enligt styrelsens värderingsmetod utan att ge anledning till erinran. Egendomens arrendator har frånsagt sig optionsrätten till förnyat arrende, varför styrelsen jämlikt tillämpad praxis icke finner anledning att hembjuda honom egendomen till inköp. Härtill kommer att arrendatorn avflyttat från egendomen och fr. o. m. den 14 mars 1958 upplåtit densamma till en underarrendator samt under hand till styrelsen förklarat sig icke vara intresserad av ett förvärv. Under dessa förhållanden föreslår styrelsen, att egendomen utbjudes till försäljning på allmänna marknaden. Saluvärdet bör bestämmas till 128 000 kr., varav 53 000 kr. för skogsmark och växande skog och 75 000 kr. för inägorna och andelen i häradsallmanningen. Vid beräkningen av sistnämnda belopp har styrelsen tagit hänsyn till de investeringar, uppgående till i runt tal 3 050 kr., som gjorts i egendomen sedan uppskattningsnämndens värdering ägde rum. Försäljningen bör enligt styrelsen i övrigt ske på i huvudsak följande villkor.

Egendomen överlåtes i befintligt skick med tillträde å dag, som senare bestämmas. Å egendomen befintliga byggnader och anläggningar tillhöriga annan än domänverket omfattas icke av försäljningen. Köparen svarar för samtliga annuiteter och kostnader för egendomen berörande torrlägningsföretag. Kronan tillhöriga, för egendomen tecknade andelar i Vallby-Jäders elektriska distributionsförening ingår i försäljningen. Köparen skall såsom ägare av egendomen medgiva vattenfallsstyrelsen såsom ägare av strömfallsfastigheten Söderfors 1² i Älvkarleby socken rätt att dels kostnadsfritt för all framtid behålla en över egendomen framdragen elektrisk ledning, dels borttaga för ledningen hinderliga och för dess säkerhet farliga träd och buskar, vilka skall tillhöra markägaren och tillvaratagas av denne, dels för vattenfallsstyrelsens personal erhålla obehindrat tillträde till egendomen för ledningens tillsyn, underhåll och reparation; skolande vattenfallsstyrelsen ersätta den skada, som orsakas av trädens eller buskarnas borttagande dels ock till säkerhet för nämnda rättigheter erhålla inteckning i försälda egendomen. Innan sådan inteckning meddelats, skall ägaren av egendomen vara skyldig att vid överlåtelse av densamma eller del därav göra förbehåll om rättigheternas bestånd och tillförbinda ny ägare att vid överlåtelse göra enahanda förbehåll. Innehavare av övriga över egendomen med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att behålla och nyttja ledningarna utan rätt för köparen till annan gottgörelse än ersättning av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation och tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som genom ledningarna kan åsamkas kreatur. Köparen ensam vidkännes kostnaderna för lagfart och eventuell inteckning av ogulden köpeskilling jämte övriga med köpet förenade utgifter ävensom gäldar de skatter och onera, som från tillträdesdagen kan belöpa på egendomen. I övrigt skall bestämmelserna i förordningen den 25 maj 1945 (nr 262) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Domänstyrelsen anför slutligen att styrelsen, för att om möjligt undvika att egendomen blir utan brukare efter den 14 mars 1959, anser sig nödsakad att redan under hösten 1958 låta utbjuda gården, givetvis under förhållande av att statsmakternas medgivande utgör villkor för en överlåtelse.

Departementschefen

Mot domänstyrelsens försäljningsförslag har jag icke något att erinra. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medge, att kronoegendomen Himmelsända 2¹ i Kjula socken, Södermanlands län, må med ett saluvärde av 128 000 kronor säljas på i huvudsak de villkor, som domänstyrelsen föreslagit.

3:o

Stadsägan nr 2174 + 2178 + 2179 + 2340 i Norrköpings stad

I skrift den 1 november 1951 har Torgny André, Knivberga gård, Norrköping, anhållit att få förvärva kronoegendomen förra korpralsbostället 1 mantal Knivberga 2¹ (numera stadsägan nr 2174 + 2178 + 2179 + 2340 i Norrköpings stad).

Kronoegendomen är belägen vid sjön Glans norra strand, 9 km från Norrköpings centrum. Den skiljes från det öster därom liggande Bråvalla flygflottiljs flygfält endast genom mark tillhörande Knivberga gård, vilken jämväl har ägor strax väster om kronoegendomen. I norr gränsar den till egendomen Ringstad.

Kronoegendomen innehåller 35,7 ha, varav 27,4 ha tomt och åker, 7,4 ha äng och betesmark samt 0,8 ha avrösningsjord och impediment. Åkern, varav ca 15 ha är täckdikade, består till 5 ha av sandmylla, 11 ha av klapperstensjord och 11 ha av mulljord. Jorden är i regel godartad med gott läge och öppna fält. Arronderingen är tämligen god. Byggnadsbeståndet är av mindre god beskaffenhet. Den elektriska anläggningen och vissa mindre hus m. m. tillhör Eric Johansson, arrendator av egendomen sedan år 1933. Elektriska ledningar är framdragna över ägorna. Till egendomen hör andel i Östra Eneby sockenallmänning, bestående av ett grustag, varifrån under de senaste 10 åren utgått en utdelning av ca 440 kr. per år. Egendomen är vidare delaktig i Östra Eneby invallningsföretag av år 1929 ävensom i torrlägningsföretaget Knivberga-Hillesta m. fl. med annuiteter av ca 45 kr. per år fram till 1964. Taxeringsvärdet är 93 000 kr.

Sedan André till jordbruksdepartementet ingivit förenämnda förvärvsansökan och denna remitterats för utlåtande till domänstyrelsen, inkom till styrelsen ansökningar *dels* den 19 november 1951 från ägaren av Ringstadegendomen Maja Kistner, som anhållit att kronoegendomen icke måtte säljas till annan, innan uppgörelse träffats i viss markförvärvsfråga mellan henne och flygförvaltningen, *dels* den 2 april 1952 av arrendatorn Johansson, som hemställt att vid ny utarrendering eller försäljning av kronoegendomen han i första hand måtte få bli arrendator resp. köpare till egendomen i dess helhet eller ev. till åbyggnaderna jämte ett mindre jordområde, därest egendomen skulle uppdelas på närliggande gårdar. Enligt sedermera avgivet yttrande av domänintendenten önskade Johansson köpa gårdstomten med byggnader och jord för en handelsträdgård.

I yttrande den 9 maj 1952 till domänstyrelsen meddelade *flygförvaltningen*, att Bråvalla flygfält behövde utökas med mark om ca 17 ha från Knivberga gård och 4,8 ha av Ringstadegendomen. Enligt meddelande den 18 december 1953 var flygförvaltningen jämväl i behov av mark från kronoegendomen, bl. a. ett område om ca 7,9 ha i egendomens norra ände.

Domänstyrelsens utlåtande i ärendet den 11 februari 1955 utmynnar i en framställning om försäljning till Johansson av kronoegendomen med undantag av viss för flygplatsändamål avsedd mark.

I remissyttrande den 2 mars 1955 anför därefter *lantbruksstyrelsen* att — bl. a. med hänsyn till flygförvaltningens aktuella markanspråk och tidigare företagna expropriationer avseende egendomarna Knivberga och Ringstad — det synes ur såväl ekonomisk som jordpolitisk synpunkt fördelaktigast om kronoegendomen, med undantag av viss för flygförvaltningen avsedd mark, sammanlægges med Knivberga gård eller uppdelas på denna gård och Ringstad. Enligt styrelsens mening vore intet att erinra mot att kronoegendomens brukningscentrum dessförinnan avstyckas till en särskild fastighet för trädgårdsbruk. Däremot finner *lantbruksstyrelsen* en sammanläggning av hela kronoegendomen med Ringstad vara direkt olämplig ur arronderingssynpunkt. I andra hand anser sig styrelsen kunna tillstyrka försäljning till arrendatorn, dels på grund av att egendomen, trots den förestående arealminskningen och det relativt nedgångna byggnadsbeståndet, ännu synes kunna bestå såsom ett självständigt jordbruk, dels med hänsyn till de förbättringsåtgärder arrendatorn vidtagit och med beaktande av att han, därest egendomens ägare varit annan än kronan, torde ha kunnat åberopa förköpsrätt jämlikt lagen den 22 december 1943 om arrendators förköpsrätt.

Sedan ytterligare skrifter och yttranden avgivits i förevarande ärende och vissa förhandlingar ägt rum mellan domänstyrelsen och André — dock utan att leda till överenskommelse — förordnade Kungl. Maj:t den 12 april 1957 på framställning av flygförvaltningen, att förutnämnda område om ca 17 ha av Knivberga gård skulle avstås till kronan i den ordning expropriationslagen stadgade.

I förnyat utlåtande i här ifrågavarande ärende den 28 september 1957 har *domänstyrelsen* bl. a. hemställt, att — därest Kungl. Maj:t under föreliggande omständigheter skulle finna skäligt, att kronojord överlåtes till André såsom gottgörelse för marks avstående för flygplatsändamål — Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att kronoegendomen, med undantag av gårdsområdet och stadsägoområdet nr 2340 samt det för flygfältsändamål avsedda området om 7,9 ha, försäljes till André för en köpeskilling av 128 300 kr. I fråga om området om 7,9 ha hemställer domänstyrelsen, att vid överföring av detsamma från styrelsens till flygförvaltningens vård och förvaltning Kungl. Maj:t måtte föreskriva, att statens domäners fond nedskrivs och försvarets fastighetsfond, flygvapnets delfond, uppskrives med ett belopp av 10 000 kr.

Uppskattningsnämnden har vid förrättning den 30 januari 1957 saluvärderat gårdsområdet med byggnader jämte det vid sjön Glan belägna stads-

ägoområdet nr 2340, vilket nämnden ansett böra medfölja gårdsområdet, allt innehållande tillhopa ca 2,52 ha, till 37 700 kr., därest försäljning sker till Johansson. Saluvärdet för kronoegendomen i övrigt, vilken — sedan jämväl området om 7,9 ha undantagits — innehåller ca 24,2 ha, varav 17,4 åker och 6,8 betesmark, har i fall av försäljning till André uppskattats till 128 300 kr.

I skrivelse den 29 november 1957 har domänstyrelsen slutligen hemställt, att — därest Kungl. Maj:t finner skäl underställa riksdagen förslag om försäljning av huvuddelen av kronoegendomen till André — Kungl. Maj:t jämväl måtte föreslå riksdagen medgiva att förutnämnda byggnader och markområden om ca 2,52 ha försäljes till Johansson för en köpeskillning av 37 700 kr.

I fråga om villkoren i övrigt vid nämnda försäljningar till Johansson och André har domänstyrelsen föreslagit följande:

beträffande försäljningen till Johansson att områdena efter avstyckning överlåtes i befintligt skick,

att endast domänverket tillhöriga byggnader och anläggningar å försäljningslotten ingår i försäljningen,

att samtliga på gällande arrendekontrakt rörande egendomen grundade rättsanspråk mellan kronan och Johansson skall med undantag av eventuellt oguldna arrendeaavgifter samt skatter och onera — anses vara reglerade genom försäljningen,

att vid arrendets frånträdande i samband med förvärvet av gårdsområdet m. m. egendomen i övrigt skall avlämnas med 3 ha åker höstsådda, 6 ha höstplöjda samt 6 ha åker i vall, för vilka arbeten Johansson skall äga uppbära särskild ersättning jämlikt gällande författning samt

att köparen har att erlægga kostnaderna för avstyckning av försäljningslotten;

beträffande försäljningen till André att försäljningslotten, med vilken följer egendomens fiskerätt och andel i Östra Eneby sockenallmanning överlåtes i befintligt skick efter vederbörliga avstyckningsförrättningar,

att köpeskillningen erlägges kontant på tillträdesdagen,

att köparen svarar för annuiteter och övriga kostnader för egendomen berörande torrlägningsföretag,

att köparen såsom ägare till lotten i fråga medgiver vattenfallsstyrelsen såsom ägare av strömfallsfastigheten Ekenäs 2² i Vinnerstads socken rätt att dels kostnadsfritt för all framtid bibehålla en över lotten framdragen elektrisk ledning, dels borttaga för ledningen hinderliga och för dess säkerhet farliga träd och buskar, vilka skall tillhöra markägaren och tillvaratagas av denne, dels för vattenfallsstyrelsens personal erhålla obehindrat tillträde till lotten för ledningens tillsyn, underhåll och reparation, skolande vattenfallsstyrelsen ersätta den skada, som orsakas av trädens eller buskarnas borttagande, dels ock till säkerhet för nämnda rättigheter erhålla in-teckning i försålda lotten, skolande köparen, innan sådan in-teckning meddelas, vara skyldig att vid överlåtelse av lotten eller del av densamma göra förbehåll om rättigheternas bestånd och tillförbinda ny ägare att vid överlåtelse göra enahanda förbehåll, samt

att ägaren av gårdsområdet förbehålles rätt att över försäljningslottens mark framdraga samt för all framtid bibehålla vattenledning från sjön Glan samt elektrisk ledning för pumpmotor utan rätt för köparen till annan ersättning än gottgörelse av innehavaren för skada till följd av tillsyn, reparation eller underhåll av ledningarna; ävensom

beträffande båda försäljningarna att förbehåll göres för de justeringar i areal och gränser, som kan bestämmas vid avstyckning,

att köparen erlägger kostnaderna för lagfart å försäljningslotten jämte övriga med köpet förenade utgifter ävensom å berörda lott för tiden från tillträdesdagen belöpande skatter och onera,

att innehavare av över försäljningslotten med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar, såvida icke annat för visst fall föreskrivits, förbehållas rätt att bibehålla och nyttja ledningarna utan rätt för köparen till annan ersättning än gottgörelse av ledningarnas innehavare för skada till följd av tillsyn, reparation eller underhåll av ledningarna, samt

att i övrigt bestämmelserna i förordningen den 25 maj 1945 (nr 262) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

André har sedermera meddelat, att han och hans hustru enligt köpekontrakt i oktober 1957 till vart och ett av sina myndiga barn Gunnar, Lars, Ulf och Birgitta överlåtit 1/5 av Knivberga gård, samt att hela familjen André med angiven inbördes delaktighet är att betrakta såsom part i detta ärende.

Genom beslut den 17 oktober 1958 har Kungl. Maj:t godkänt ett genom köpekontrakt den 26 april och den 13 juni 1958 träffat avtal mellan flygförvaltningen och ägarna av Knivberga gård om förvärv till kronan av det tidigare nämnda området om ca 17 ha. Såsom förutsättning för markförvärvet gäller enligt kontraktet att statsmakterna senast våren 1959 fattar beslut om försäljning till ägarna av Knivberga gård av huvuddelen av kronoegendomen. Därest förvärvet avseende området om ca 17 ha kommer till stånd i enlighet med köpeavtalet, skall Kungl. Maj:ts beslut den 12 april 1957 om expropriation av området upphöra att gälla.

I en till jordbruksdepartementet den 27 oktober 1958 ingiven skrift har *Johansson* slutligen hemställt, såvitt nu är i fråga, att frågan om kronoegendomen Knivberga får bedömas i särskild ordning helt efter de synpunkter, som av domänstyrelsen plägar anläggas på frågor av förevarande art — fortsatt arrende, köp av hela egendomen — i syfte att undvika en olycklig uppdelning av ett bärkraftigt familj jordbruk.

Departementschefen

Avyttring av Knivberga kronoegendom har aktualiserats genom flygförvaltningens behov av mark för utvidgning av Bråvalla flygplats. För detta ändamål erfordras sålunda från kronoegendomen 7,9 hektar. Vidare har i samma syfte genom Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 17 oktober 1958

från Knivberga gård preliminärt försålts cirka 17 hektar. Sistnämnda överlåtelse har skett under förutsättning att ägarna av Knivberga gård erhåller vederlag i form av mark från kronoegendomen.

Vid övervägande av hur bäst bör förfaras med kronoegendomen — med undantag av det område om cirka 7,9 hektar som bör tillföras flygplatsen — har jag funnit Kungl. Maj:ts omförmälda beslut den 17 oktober 1958 böra vara vägledande. Jag förordar alltså, att kronoegendomens huvuddel försäljes till ägarna av Knivberga gård, Torgny André med familj. Genom denna försäljning blir det möjligt att undvika ett omständligt och sannolikt dyrbart expropriationsförfarande beträffande de cirka 17 hektar av Knivberga gård, som flygplatsen har behov av.

Kronoegendomens arrendator, som är över 70 år gammal och barnlös, bör få möjlighet att bo kvar på egendomen. Han bör därför i samband med försäljningen av egendomens huvuddel beredas tillfälle att på fördelaktiga villkor köpa gårdstomten jämte ett annat område, tillhopa cirka 2,5 hektar, med kronoegendomens därå belägna byggnader. En sådan försäljning anknyter till önskemål, som arrendatorn tidigare framfört i ärendet.

Beträffande de av domänstyrelsen föreslagna köpeskillingarna, 37 700 kronor för gårdsområdet m. m. och 128 300 kronor för huvuddelen, finner jag ej anledning till erinran mot desamma. Jämväl de av domänstyrelsen i övrigt föreslagna försäljningsvillkoren synes böra godtagas. På grund av det nära sambandet inbördes mellan ifrågavarande båda försäljningsfrågor torde jämväl den, som avser gårdstomten m. m., böra underställas riksdagens prövning. Vid överföring av förenämnda område om cirka 7,9 hektar av kronoegendomen från statens domäners fond till försvarets fastighetsfond finner jag en nedskrivning respektive uppskrivning av nämnda fonder med ett belopp av 10 000 kronor skälig.

Under återopande av vad jag anfört i det föregående hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medge,

att på i huvudsak de villkor, som domänstyrelsen föreslagit, av kronoegendomen Knivberga 2¹ (stadsägan nr 2174 + 2178 + 2179 + 2340) i Norrköpings stad må säljas

dels gårdsområdet och stadsägoområdet nr 2340, tillhopa cirka 2,5 hektar, till arrendatorn Eric Johansson för en köpeskillning av 37 700 kronor

dels återstoden med undantag av förutnämnda område om cirka 7,9 hektar till ägarna av Knivberga gård, Torgny André m. fl., för en köpeskillning av 128 300 kronor.

4:o

Bjuv 8¹ i Bjuvs köping

Domänstyrelsen (skr. 5/9 1958) hemställer, att 2 områden om tillhopa ca 12,25 ha av kronoegendomen Bjuv 8¹ i Bjuvs köping, Malmöhus län, säljes till Bjuvs köping.

Rörande egendomens beskaffenhet och bakgrunden till den föreslagna försäljningen meddelas i huvudsak följande.

Egendomen är belägen på ömse sidor om allmänna vägen Bjuv—Billesholm intill Bjuvs köping och järnvägsstation. Den omfattar totalt omkring 28 ha inägor — skogsmark saknas — och är f. n. upplåten på jordbruksarrende intill den 14 mars 1959.

Redan under år 1955 gjordes från köpingens sida hänvändelse till domänstyrelsen med begäran om inköp för bl. a. bostadsändamål av egendomen i dess helhet. För det dåvarande saknades emellertid för saluvärderingen erforderlig planutredning, varför domänstyrelsen sade sig icke kunna företaga ärendet till prövning förrän sådan utredning blivit företedd. Den 5 november 1956 återupptog köpingen framställningen och översände generalplaneskiss rörande egendomen. Skissen upptog med detaljerad planering endast ett delområde om ca 6 ha, avsett såsom tomtplats för blivande centralskola. Efter viss skriftväxling översände köpingen sedermera en kompletterande detaljplan beträffande ett å egendomens södra del beläget område, likaledes om ca 6 ha och avsett för egnahemsbebyggelse. Köpingen uppgav, att sagda båda områden bedömdes täcka köpingens markbehov från egendomen under en kommande 5-årsperiod. Uppgiften innebar sålunda, att köpingens förvärvsansökning inskränktes till att avse nämnda områden.

Uppskattningsnämnden har vid förrättning den 30 september 1957 uppskattat områdenas försäljningsvärde till 1 kr. 80 öre per m² råmark.

Bostadsstyrelsen har den 16 januari 1958 anmält, att myndigheten icke har något att erinra mot det föreslagna priset såvitt avser området för centralskola, vilket område som helhet torde böra betraktas såsom tomtmark. Egnahemsområdet, vilket utgör råmark, har bostadsstyrelsen dock icke ansett motiverat att åsätta högre saluvärde än 1 kr. 40 öre per m². Myndigheten har därvid verkställt jämförelse med prissättningen vid förvärv från köpingens sida av närliggande mark för enahanda ändamål, varom här är fråga, därvid köpeskillingen utgått efter sistnämnda råmarkspris.

Överlantmätaren har förklarat sig intet ha att invända mot avstyckning av områdena.

Domänstyrelsen har funnit försäljning av områdena böra ske till köpingen och har icke velat motsätta sig den av bostadsstyrelsen förordade prissättningen, eller sålunda för skoltomten ca 108 000 kr. och för egnahemsområdet ca 84 000 kr. Försäljningen bör enligt styrelsen i övrigt ske på i huvudsak följande villkor.

Områdena överlåtes efter avstyckning i befintligt skick med tillträde å dag, som bestämmes efter avstyckningen. Förbehåll göres för de justeringar av områdenas areal och gränser, som kan komma att beslutas vid avstyckningsförrättningen. Köpingen skall respektera det arrendeavtal, som vid tillträdet kan komma att föreligga beträffande områdena. Vederbörande arrendator förbehålles rätt att jämväl i fortsättningen bruka områdena, i den mån desamma icke behöves av köpingen tagas i anspråk för avsett ändamål. Innehavare av över områdena med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att bibehålla och nyttja ledningarna utan rätt för köpingen till annan ersättning än gottgörelse av ledningarnas innehavare för skada till följd av ändring, reparation eller tillsyn av ledningarna. Lagfarts- och avstyckningskostnader ävensom övriga med köpet förenade

utgifter samt skatter och onera, vilka från tillträdesdagen belöper å områdena bestrides helt av köparen. I övrigt skall bestämmelserna i förordningen den 25 maj 1945 (nr 262) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Köpingen har förklarat sig beredd förvärva områdena till det angivna priset och de i övrigt föreslagna villkoren.

Departementschefen

Då jag i likhet med domänstyrelsen anser, att nämnda områden bör säljas till Bjuvs köping och icke heller i övrigt har något att erinra mot styrelsens förslag, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medge,

att ifrågavarande områden om tillhopa cirka 12,25 hektar av kronoegendomen Bjuv 8¹ i Bjuvs köping, Malmöhus län, må säljas till Bjuvs köping för en köpeskillning, beräknad efter beträffande det för centralskola avsedda området 1 krona 80 öre per kvadratmeter och beträffande det för egna-hemsbebyggelse avsedda området 1 krona 40 öre per kvadratmeter, samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

5:o

Medby 6¹ i Göteborgs och Bohus län

Domänstyrelsen (skr. 7/2 1958) hemställer, att kronoegendomen förra häradshövdingebostället 1 1/2 mantal Medby 6¹ i Bro socken, Göteborgs och Bohus län, med undantag av ett område om 0,45 ha, säljes till Lennart Larsson, arrendator av egendomen fr. o. m. den 14 mars 1958.

Avstyckning av nämnda område har numera fastställts genom beslut av överlantmätaren den 30 augusti 1958.

Beträffande beskaffenheten av kronoegendomen Medby 6¹ meddelas i huvudsak följande.

Egendomen, som är belägen vid Gullmarsfjorden 20 km från Lysekil och 7 km från Dingle järnvägsstation, innehåller i 2 skiften, hemskiftet och skogsskiftet, sammanlagt 127 ha. Åkerjorden till huvudgården består övervägande av lera av växlande styvhet och mulljord av medelgod beskaffenhet. Den är icke rörtäckdikad. Arronderingen är långsträckt och något splittrad, enär järnväg och landsväg uppdelar åkerjorden i 3 skilda brukningsområden. Ängsmarken består av dels strandbeten och dels mindre ängspartier. Därjämte finnes obetydliga mindre betesområden å skogskullar, som ligger insprängda i åkerjorden. Skogsmarken omfattar 35 ha med ett virkesförråd av 5 280 m³ sk. Den ideala medelboniteten beräknas till 6,6 m³sk/ha och år.

Av byggnaderna å huvudgården är manbyggnaden, som ombyggdes år 1947, i medelgott skick. Arbetarbostaden har en tämligen väl bibehållen stomme men är icke användbar för sitt ändamål utan en genomgripande modernisering. Ladugården är omodern och arbetskrävande, särskilt beträffande logen. Den är dock användbar för överskådlig tid. En tillbyggnad till

svinhuset, innehållande hönshus och vedbod, äges av arrendatorn liksom elektriska installationen och vissa andra anläggningar. Trollhätte kraftverk och Munkedal-Svarteborg elektriska distributionsförening har elektriska ledningar framdragna över egendomen. Egendomen har rätt till fiske i Gullmarsfjorden. Det är av föga betydelse. Taxeringsvärdet är 116 400 kr., varav 91 400 kr. jordbruksvärde och 25 000 kr. skogsvärde. I jordbruksvärdet ingående skogsmarksvärde utgör 6 300 kr. Arrendeavgiften utgör 3 300 kr. för år.

Vid en år 1951 igångsatt inventering av jordbruksdomänerna har *domänintendenten* föreslagit försäljning av egendomen. *Jägmästaren* har ansett skogstillgången å egendomen icke utgöra hinder för försäljning av densamma. *Överjägmästaren* har förordat försäljning.

Uppskattningsnämnden har vid förrättning den 7 juli 1955 saluvärderat inägorna om 39 ha åker och 6,5 ha äng till huvudgården till 97 500 kr. Värderingen har verkställts med utgångspunkt från det skick, vari gården på grund av bestämmelserna i arrendekontraktet skall avlämnas av arrendatorn.

Värdet av skogsmarken och skogen har den 5 november 1957 av *domänstyrelsen* fastställts till 61 000 kr. I detta belopp ingår dock ej en medelst färgstämpling utmärkt virkespost om 288 m³sk med ett beräknat värde av 11 200 kr.

Lantbruksnämnden har den 23 juli 1955 meddelat, att nämnden icke har något att erinra mot egendomens försäljning.

Domänstyrelsen har funnit anledning icke finnas för kronan att behålla egendomen. Det av uppskattningsnämnden föreslagna försäljningsvärdet på inägorna har granskats enligt styrelsens värderingsmetod utan att ge anledning till erinran. Styrelsen förordar därför, att egendomen säljes till Lennart Larsson — vilken numera efterträtt sin fader Henning Larsson såsom arrendator — för en köpeskilling av (97 500 + 61 000 =) 158 500 kr. Utstämplingen bör enligt styrelsens förslag tills vidare undantagas från försäljningsförslaget för att senare i samband med försäljningens genomförande i första hand erbjudas Lennart Larsson till då rådande dagspris eller, därest han icke önskar förvärva virkesposten, säljas till annan eller avverkas i domänverkets regi. Vidare bör föreskrivas, att — därest köparen ej önskar förvärva den undantagna virkesposten — kronan eller eventuell köpare av posten skall förbehållas rätt att behålla densamma på rot under 15 månader från tillträdesdagen och ha virket kvarliggande högst 12 månader därefter. Försäljningen bör enligt styrelsen i övrigt ske på i huvudsak följande villkor.

Egendomen överlåtes i befintligt skick med tillträde å dag, som domänstyrelsen bestämmer. Endast domänverket tillhöriga hus och anläggningar å gården ingår i försäljningen. Samtliga på arrendekontraktet grundade rättsanspråk mellan kronan och arrendatorn — dock med undantag av eventuellt oguldna arrendeavgälder och skatter — skall anses vara reglerade genom försäljningen. Köparen skall svara för annuiteter och övriga kostnader för gården eventuellt berörande torrläggningsföretag. Köparen skall såsom ägare av gården medgiva vattenfallsstyrelsen såsom ägare av viss

strömfallsfastighet rätt att dels kostnadsfritt för all framtid behålla en övergården framdragen elektrisk ledning, dels borttaga för ledningen hinderliga och för dess säkerhet farliga träd och buskar, vilka skall tillhöra markägaren och tillvaratagas av denne, dels för vattenfallsstyrelsens personal erhålla obehindrat tillträde till gården för ledningens tillsyn, underhåll och reparation, skolande vattenfallsstyrelsen ersätta den skada, som orsakas av trädens eller buskarnas borttagande, dels ock till säkerhet för nämnda rättigheter erhålla inteckning i gården; skolande ägaren av gården, innan sådan inteckning meddelats, vara skyldig att vid överlåtelse av densamma eller del därav göra förbehåll om rättigheternas bestånd och tillförbinda ny ägare att vid överlåtelse göra enahanda förbehåll. Innehavare av övriga övergården med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att behålla och nyttja ledningarna utan rätt för köparen till annan ersättning än gottgörelse av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation och tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur. I övrigt skall bestämmelserna i förordningen den 25 maj 1945 (nr 262) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Arrendatorn Lennart Larsson har, efter förhandlingar med domänstyrelsen, godtagit det föreslagna saluvärdet och övriga ifrågasatta köpevillkor.

Departementschefen

Enär ifrågavarande försäljningsförslag icke föranleder erinran från min sida, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medge, att kronoegendomen Medby 6¹ i Bro socken, Göteborgs och Bohus län, må säljas till egendomens arrendator Lennart Larsson för en köpeskilling av 158 500 kronor och på i hudsak de villkor i övrigt som domänstyrelsen föreslagit.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1—5 hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämmer, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gunnar Eklund

Bilaga

ARRENDEKONTRAKT

Under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande är följande kontrakt upprättat.

Kungl. domänstyrelsen upplåter härmed till Stockholms läns och stads hushållningssällskap — här nedan kallat sällskapet — under arrende de delar av kronoegendomen Berga (Berga 1¹, 2¹, 3¹, 4¹ och 5¹ m. fl. fastigheter) i Västerhaninge socken och kommun samt Sotholms härad av Stockholms län, som å bifogade kopia¹ av en av J. Mård år 1947 över egendomen upprättad karta inramats med lila linjer. De med bruna linjer inramade områdena ingå icke i arrendet. Arrendeområdena kallas här nedan egendomen. Egendomen i övrigt — fränsett vissa upplåtelser av byggnader och av marinförvaltningen disponerade områden — handhaves av styrelsens skogsförvaltning.

Sällskapet övertager domänstyrelsens skyldighet att upprätthålla lantbruksskola å egendomen och träffar avtal härom med lantbruksstyrelsen. Hinder möter icke från domänstyrelsens sida, att berörda avtal må avse annan undervisningsform inom jordbrukets område.

I upplåtelsen ingår icke inventarier.

För arrendeupplåtelsen skola gälla vid detta kontrakt fogade tryckta *allmänna bestämmelser angående utarrendering av jordbruksegendom under domänstyrelsens förvaltning* (formulär J 8 år 1935, Bl. Ao 133 augusti 1954)¹, här nedan intagna *särskilda arrendevillkor* ävensom i övrigt i tillämpliga delar *föreskrifterna i kungl. förordningen den 22 juni 1934 angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom*.

Därest ej annat följer av dessa stadganden, skall i avseende å upplåtelsen gälla vad i allmän lag finnes föreskrivet till reglerande av jordägares och arrendators rättigheter och skyldigheter.

Särskilda arrendevillkor

I

Arrendetiden omfattar tio år, räknade från den 14 mars 1959 till den 14 mars 1969.

För den arrenderade egendomen utgår en årlig *arrendeavgift* av trettioåtta tusentrehundratjugu (32 320) kronor för tiden 1959 14 mars 1961 och fyrtio tusenfyrhundra (40 400) kronor för tiden 1961 14 mars 1969.

Utan krav på arrendeförhöjning svarar styrelsen för ombyggnad av ladugården eller eventuellt nybyggnad av ladugård intill en kostnad av 150 000 kr. samt iordningsställande av maskinhall i nuvarande häststall eller del därav.

II

Från arrendet undantagas följande till *rivning* avsedda byggnader, nämligen nr 8, 9, 10, 13, 17, 18, 30, 31, 32, 41 och 50—53 i en av styrelsens byggnadskontor den 10 oktober 1952 (rev. 1 juni 1957) upprättad situations-

¹ Här utelämnade.

² Bihang till riksdagens protokoll 1959. 1 saml. Nr 24

plan. Till dess rivning sker, må byggnaderna nyttjas av sällskapet efter domänintendentens godkännande.

Till om- och nybyggnad hänförliga arbeten beträffande för *skolverksamhetens bedrivande erforderliga hus* (undervisningslokaler, elev- och lärarbostäder) bekostas av sällskapet. Domänstyrelsen svarar dock för om- och nybyggnadsskyldighet beträffande chefsbostad och två lärarbostäder.

I fråga om underhåll av kronans byggnader finnas bestämmelser meddelade i 6 § av ovanberörda allmänna utarrenderingsbestämmelser. Sällskapets underhållsskyldighet beträffande skolbyggnaden och elevbostäderna inskränkes dock till att avse endast yttre underhåll.

Därest *nybyggnad* eller ändring av kronans hus å egendomen skulle komma att under arrendetiden utföras på domänstyrelsens bekostnad, skall den nya byggnaden respektive den ändrade byggnaden, till den del densamma berörts av arbetet, anses vara av sällskapet såsom nyttjanderättshavare mottagen utan brister. Skulle sällskapet emellertid — för det fall att sällskapet icke själv åtagit sig arbetets utförande — anse, att brister finnas, och kan överenskommelse ej träffas om deras storlek, skall frågan därom avgöras i den ordning 2 kap. 14 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom stadgar. Påkallandet av särskild syn enligt detta lagrum skall göras av sällskapet inom tre månader från den dag arbetet slutavsynats på styrelsens vägnar. Vad här sagts om byggnad skall även gälla anläggning.

Sällskapet är skyldigt att utan ersättning av kronan tåla det intrång och den inskränkning, som må föranledas av förekommande byggnadsarbeten för arrendeegendomens behov. Eventuella kostnader för hyrande av bostad eller andra utrymmen under byggnadstiden för å egendomen anställda skola bestridas av sällskapet.

III

Vid egendomens avträdande är sällskapet, oavsett egendomens skick vid tillträdet, skyldigt att utan ersättning lämna åkerarealen i följande skick:

1) en sjundedel bevuxen med *höstsäd* eller höstoljeväxter efter ortens sed, i rätt tid utsådd i väl beredd och gödslad träda;

2) minst två sjundedelar bevuxna med vallväxter i blandning efter ortens sed, av vilken areal hälften skall vara insådd under året näst före avträdandet; samt

3) all för vårbruk avsedd jord väl höstplöjd.

Allt utsäde skall vara av prima beskaffenhet och höstutsädet betat med kvicksilverpreparat eller därmed likvärdigt preparat.

Sällskapet åligger vidare att, såvida icke sådant förhindras av omständigheter till vilka sällskapet icke varit vållande, oavsett den kvantitet stråfoder sällskapet mottagit vid tillträdet, vid egendomens avträdande utan ersättning tillhandahålla tillträdaren följande mängder *stråfoder*, nämligen 40 000 kg hö och 60 000 kg vårsådeshalm allt av god och väl bärgad beskaffenhet.

Den jordägaren enligt lag tillkommande lösningsrätten till stråfoder i övrigt, som vid egendomens avträdande finnes kvar, skall utövas av tillträdaren.

IV

Sällskapet tillförsäkras förhandsrätt att i mån av tillgång å fastighetens skogsmark till gällande dagspris från revirförvaltningen inköpa egendomens behov av *brännved* och *reparationsvirke*.

Å de under arrendet inbegripna områdena må röjning eller annan fällning av träd ske endast efter utsyning av revirförvaltningen och med iakttagande

av de föreskrifter, som förvaltningen meddelar. Sådan röjning av buskar, sly o. d. i diken och åkerkanter, som erfordras för jordens hållande i god hävd, må sällskapet dock verkställa utan utsyning. Domänstyrelsen förbehåller sig rätt att avverka och sälja å arrendeområdena växande träd.

Sällskapet må icke hindra forsling över den arrenderade jorden av virke, som avverkats å kronans mark, eller användning av erforderligt utrymme för uppläggning av dylikt virke men är berättigad till ersättning för därav uppkommande skada.

Bete å mark, som ej ingår i arrendet, är förbjudet.

Det är vidare förbjudet att utan skyddsring trafikera revirförvaltningens vägar med sådana traktorer, som äro försedda med järndubbar på hjulringen.

V

Jakt- och fiskerätt undantages från arrendet.

VI

De rättigheter, som äro en följd av egendomens *delaktighet i härads- eller sockenallmanning*, eller rätt till annan förmån utom egendomens område förbehålles domänstyrelsen.

VII

Sällskapet må till *bete* nyttja de områden, som anvisas av domänintenden-
ten.

Sällskapet är pliktigt ombesörja för betets utnyttjande erforderlig röjning av buskar, sly o. d. Nödig avverkning av växande träd skall efter anmälan av sällskapet äga rum genom revirförvaltningens försorg.

VIII

Sällskapet åligger att i fullgott skick underhålla å egendomen befintliga *hågnader* ävensom att vidtaga de ytterligare anordningar, som kunna erfordras till förhindrande av att kreaturen inkomma på för betning förbjudna områden av fastigheten.

I avseende å sällskapets skyldigheter gentemot annan egendom beträffande vården av hemdjur och stängsel finnas bestämmelser meddelade i lagen den 2 juni 1933 om ägofred.

IX

Sällskapet svarar för fullgörandet av den vägunderhålls- och vinterväghållningsskyldighet, som jämlikt lagen om *enskilda vägar* åligger kronan såsom ägare till den utarrenderade delen av fastigheten.

Av detta kontrakt äro två lika lydande exemplar upprättade, ett för domänstyrelsen och ett för sällskapet. Stockholm den 31 december 1957.

På Kungl. domänstyrelsens vägnar:

STIG HOLMSTEDT

Lars Wolgast

Förestående kontrakt med däri åberopade allmänna bestämmelser angående utarrendering av jordbruksegendom under domänstyrelsens förvaltning och övriga föreskrifter godkännes.

Stockholm den 1 december 1957

Stockholms läns och stads hushållningssällskap

G. DANIELSON

Eric Wizén

Bevittnas:

U. Carlquist

E. Allert